

TEMEL KAVRAMLAR

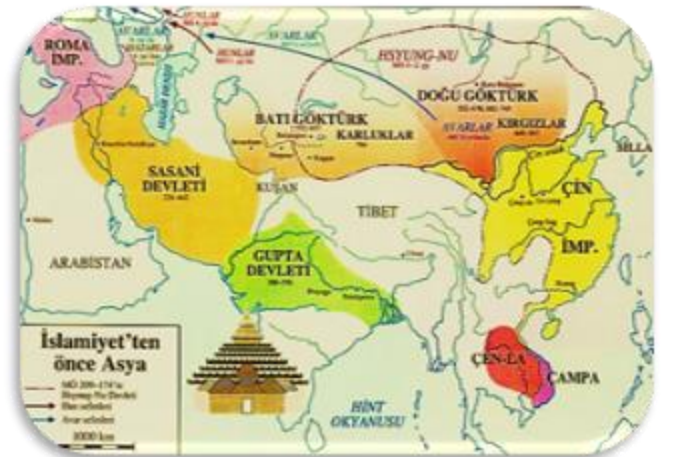
- Avasım
- Ekol
- Halifelik
- Hicret
- İhtida
- Mevali
- Peygamberlik
- Beytü'l-mal

İSLAMİYET'İN DOĞUŞU SIRASINDA DÜNYANIN GENEL DURUMU

- ❁ 610 Peygamberlik gelişi
- ❁ 615 İlk Hicret
- ❁ 622 İkinci Hicret
- ❁ 622 Medine Sözleşmesi
- ❁ 624 Bedir Savaşı
- ❁ 625 Uhud Savaşı
- ❁ 627 Hendek Savaşı
- ❁ 628 Hudeybiye Barışı
- ❁ 629 Hayber'in Fethi
- ❁ 629 Mute Seferi
- ❁ 630 Mekke'nin Fethi
- ❁ 630 Huneyn Seferi
- ❁ 630 Taif Seferi
- ❁ 631 Tebük Seferi
- ❁ 632 Veda Haccı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İslamiyet'in doğuşu sırasında başlıca devletler

İslamiyet'in Doğuşu Sırasında ARABİSTAN

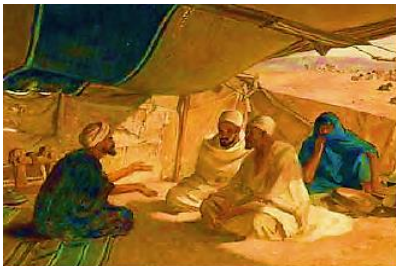

Doğuda Basra Körfezi ve Umman Denizi

Batıda Kızıldeniz

Güneyde Hint Okyanusu yer alır.

- ❑ **Necid**, Hicaz ve **Yemen** olmak üzere üç bölgeye ayrılır.
- ❑ **Mekke'nin yönetimi** V. yüzyıl ortalarından beri Kureyş kabilesinin elindeydi. (**Dâru'n-Nedve**)
- ❑ **Ekonomik faaliyet** hayvancılıktır..
- ❑ **Bedeviler** (Göçebe Araplar) hayvancılıkla uğraşır.
- ❑ **Medeni veya hadariler** (Yerleşik Araplar) köy, kasaba ve şehirlerde yaşar ticaretle uğraşır.

Bir Arap şeyhi ve kabile üyeleri (temsîlî)

serkancatarih

Put inancı
hakimdi ve her
kabilenin bir putu
vardı.

inançlarına göre kız
çocukların ilerde
kötü ahlâklı
olabileceğini
düşünürlerdi.

Ve onları diri diri gömerlerdi.
"Neslin devamı için **ikinci** yada **üçüncü** kız çocukları gömülürdü."

Haram Aylarında, Kâbe'nin ziyaret edildiği

- Zilkade
- Zilhicce
- Muharrem
- Recep

aylarında savaşılmazdı.

- ❑ **Sukû Ukaz**, Mekke'nin 12 km güneyinde önemli ticari merkezi idi. (**Panayır alanı**)
- ❑ **İslami kurallar** Mekke'li müşriklerin ticari çıkarlarına zarar verdiği için en fazla tepkiyi göstermişlerdir.
- ❑ **Hz. İbrahim'**in tek tanrılı dinine inananlar da vardı.
(**Hanif / Teslim olmuş**)
- ❑ **Kölelik ve çok eşlilik** sosyal hayatı yansıtır.
- ❑ **Hristiyanlar ve Museviler'** de vardı.

İslamiyet'in Doğuşu Sirasında ASYA

- ❑ **Kök Türkler'de Gök Tengri inancı** hâkimdi. Hanedan üyeleri ve bazı yöneticiler de **Budizm** ve **Manihaizm** yaygındı.
- ❑ **Çin'de** halkın çoğunluğu Budizme inanıyordu. Çinliler arasında, **Lao-Tzu** adlı filozofun fikirlerine dayanan **Taoizm** ile **Konfüçyüs**'ün düşüncelerini içeren **Konfüçyüsçülük** dinleri de yaygındı.

Konfüçyüs'ü gösteren bir minyatür

- ❑ **Japonya'da** Çin kültürünün etkisinde kalan millî dini doğa güçlerine ve ruhlara tapınmayı emreden "tanrıların yolu" anlamına gelen **şintoizm inancı** hâkimdi.
- ❑ **Sasaniler Devleti'nin** egemen olduğu İran topraklarında halkın büyük bölümü **Zerdüştlük** dinine inanıyordu.
- ❑ **Hindistan'da** çeşitli ırk ve dinlerden insanların yaşadığı, **kast sisteminin** egemen olduğu **Brahmanizm** bulunmaktaydı.
- ❑ **Bizans'ta** mezhep çatışmalarının yaşandığı **Hiristiyanlık** hâkimdi.

İslamiyet'in Doğuşu Sirasında AVRUPA

Avrupa'da **feodalite** hâkimdi.

Hâkim olan din **Hiristiyanlık**.

Orta, Kuzey ve Batı Avrupa'da **Katolik mezhebi** hâkimdir.

Doğu Avrupa ve Rusya'da ise **Ortodoks mezhebi** hâkimdir.

Katolikliğin ve Roma'nın
Temsilcisi PAPA

serkancatarih

👉 Bilim ve kültürün önündeki en büyük engel **Skolastik felsefe**dir.

Papa'nın değiştirilemez bilimsellikten uzak safsatalarıdır.

Hiristiyan din adamlarıyla konuşan Papa (temsîlî)

İslamiyet'in Doğuşu Sırasında AFRİKA

- ❑ Kuzey Afrika toprakları **Bizans İmparatorluğu'na** bağlıydı.
- ❑ **Habeşistan'da Aksum Krallığı**, önceleri putperest, IV. yüzyılın başlarında Hristiyanlığı kabul etmişlerdi.
- ❑ VI. yüzyılda Kızıldeniz'i aşarak **Güney Arabistan'daki Yemen'e hâkim Oldular.**

HZ. MUHAMMED VE İSLAMİYET 571 - 632

Hz. Muhammed'in Peygamberliği

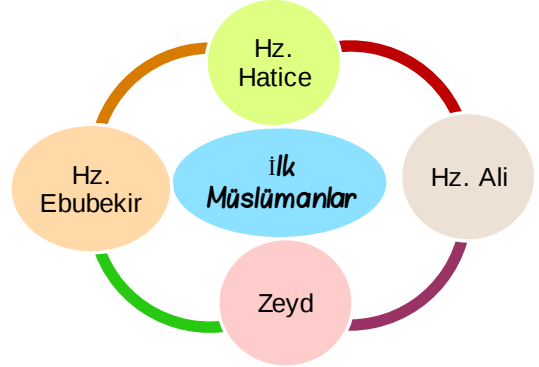

Mekke'de Hz. Muhammed'in doğduğu evin bulunduğu yere inşa edilen ve bugün kütüphane olarak kullanılan yapıdan bir görünüş

- ❑ **Hz. Muhammed**, 571 yılında Mekke'de doğdu
- ❑ Babasının adı **Abdullah**, annesinin adı **Amine** idi.
- ❑ **Doğmadan önce** babasını, doğduktan sonra **annesini kaybetti.**
- ❑ 8 yaşına kadar **dedesi Abdülmüttalib**'in yanında kalmıştı ancak dedesinin vefatıyla **amcası Ebu Talib**'in yanına verildi.
- ❑ Amcası ile **Suriye / Yemen arası** kervan ticareti ile uğraştı.
- ❑ 25 yaşında **Hz. Hatice** ile evlendi.

- ❑ Mekke'de güvenilir olmasıyla **el emin** (*güvenilir*) olarak anıldı.
- ❑ İbadetini **Hz. İbrahim'in** Hanif dinine göre yerine getiriyordu.

Hira Mağarası'nda 610'da Ramazan ayının 27. günü, Cebrail a.s.'in ilk vahyi ile peygamber oldu.

serkancatarih

- ◆ **615'te** baskılar sonucu **ilk hicret** Habeşistan'a yapıldı.

I. Akabe Biatları

• **621 Medine'deki** Evs ve Hazrec kabilelerinden on iki kişi Akabe'de biat etti.

II. Akabe Biatları

• **Bir yıl sonra** Medineli yetmiş dört kişilik başka bir grubun aynı yerde Hz. Muhammed ile buluşmasıdır.

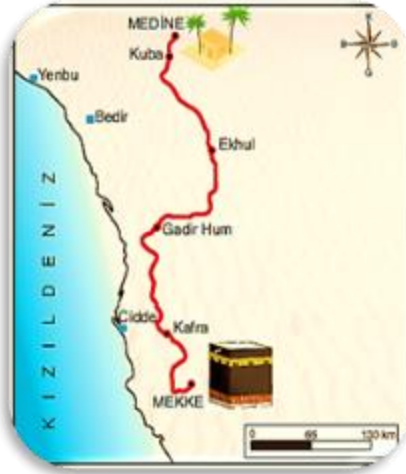
Önemli

• **Akabe biatları ile** İslamiyet ilk kez Mekke dışında yayıldı.

Akabe Biatlarının yapıldığı yerden bir görünüş

Hicret 622

Hiz.Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicret ederken izlediđi yol

- **ilk Müslümanlar** gruplar hâlinde Medine'ye hicret etti. (622).
- **Son olarak Hz. Muhammed** ve **Hz. Ebu Bekir** Medine'ye hicret etti.

Medine'de Oluşan Gruplar

Muhacir: Mekke'den Medine'ye göç edenler

Ensar: Medine'nin yerli halkı

☞ **Hiz. Muhammed toplumsal uzlaşi için 47 maddelik Medine Sözleşmesi** hazırladı.

Medine: Başkent

Hiz. Muhammed: Başkan

Medine Sözleşmesi: Anayasa

➔ **ilk islam Devleti'nin** temelleri atıldı.

- Hiz. Muhammed **Mescid-i Nebevi (Peygamber Mescidi)** adıyla inşa ettirdiği yapıya genç sahabilerin yatılı olarak eğitim-öğretim görebileceği **suffe (gölgelik)** ekledi.

➔ **ilk islam Üniversitesi**dir.

Medine'deki Mescid-i Nebevi'den bir görünüş

- **Medine'deki pazarları** denetlemek ve **ticari anlaşmazlıkları** çözmek için **biri kadın** dokuz kişilik zabıta ekibi kuruldu.

➔ **ilk belediyeçilik** uygulaması başladı.

Müslümanların Kendilerini Koruma ve İslamı Yayma Mücadelesi

- ❑ **Medine'ye hicret eden Müslümanların malları** Mekke'de kaldı.
- ❑ **Mekke'li müşrikler bu malları yağmaladılar** hatta onları kervan ticaretinde satmak istediler.
- ❑ **Müslümanlar,** mallarını geri almak için **Bedir kuyuları** yakınlarında **müşriklerle ilk mücadelesini yaptı.**

Bedir Savaşı 624

Bedir Savaşı'nı gösteren bir minyatür

- **Bedir kuyularında** yapılan savaşı Müslümanlar kazandı.
- **Esir alınan Mekkelilerin bir bölümünü** fidye ile serbest bıraktılar.

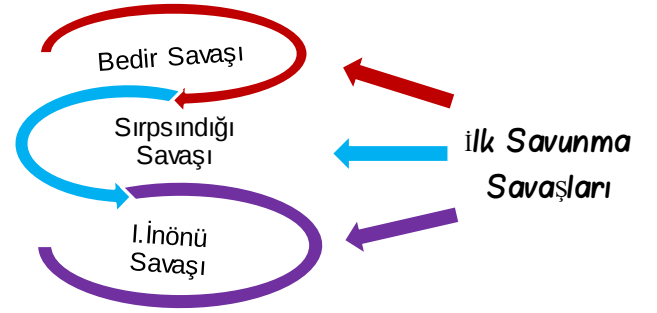
Eğitim

Bir müşrik, on Müslümana okuma yazma öğretmesi karşılığında serbest bırakıldı.

Hukuk

Ganimetlerin 1/5'i devlet hazinesine bırakırken 4/5'i savaşa katılanlar arasında paylaştırdılar.

- **ilk savunma** savaşıdır.

serkancatarih

Uhud Savaşı 625

Uhud Savaşı'nda okçuların yerlerinden ayrılmasını ve Mekkelilerin Müslümanları kuşatmasını gösteren bir kroki

- **Ebu Sûfyan komutasında** Müşrikler 3000 kişilik ordu ile harekete geçti
- **Uhud Dağ eteklerinde** Müslüman ve müşrikler karşı karşıya geldi.
- **Savunma** savaşıdır
- **Hz. Muhammed**, savaş öncesinde ordusunun arkadan kuşatılmasını önlemek amacıyla dağın solunda bulunan geçide eli okçu yerleştirdi.
- **Onlara yerlerinden ayrılmamalarını emretti.**
- **Okçular izinsiz olarak yerlerini terk etti.**
- **Halid bin Velid** savunmasız kalan boğazdan geçip Müslüman ordusunu arkadan kuşattı
- **Hz. Muhammed** yaralandı, amcası ise **Hz. Hamza** şehit düştü.

BİR

Uhud / İslam Savaşı

muharebenin **kaybedilmesi**, bütün savaşın kaybedilmesi anlamına gelmez..

Eskişehir - Kütahya Muharebesi / Kurtuluş Savaşı

BİR

Bu kısma dikkat edelim!

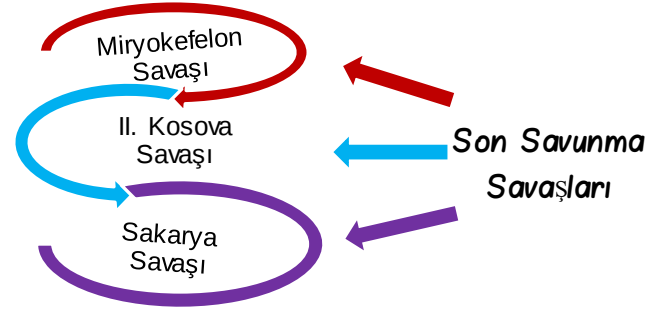
muharebenin **kazanılması**, bütün savaşın kazanılması anlamına gelmez..

Çanakkale Muharebesi / I. Dünya Savaşı

serkancatarih

Hendek Savaşı 627

- **Müşrikler** Şam ticaret yolu kontrolünü geri almak istediler
- **Salmanî Farisî'nin önerisiyle** şehrin savunulacak alanlarına bir at boyunda hendekler kazıldı.
- **Kum fırtınaları** Müşriklerin geri çekilmesini sağladı
- **Beni Kureyza Yahudileri**, müşriklerle iş birliği üzerine Medine'den sürüldü ve **Hayber'e** yerleştiler.
- **Son savunma** savaşıdır.

Hudeybiye Barışı 627

- **Müşrikler**, hac için Mekke'ye gelen Müslümanları engellediler
- **Barış için gelen Hz. Osman'ı** esir aldılar.
- **Müşriklerin** savaştan kaçınmaları sonucu Hudeybiye Antlaşması imzalandı.
- ➔ **Müslümanlar** o yıl Kâbe'yi tavaf etmeyecek
- ➔ **Gelecek yıl** üç gün Mekke'yi ziyaret edebilecek
- ➔ **Mekkelilerden biri** Medine'ye sığınır, **(velisinin isteğiyle)** geri verilecek ancak **Müslümanlardan biri** Mekkelilere sığınır, **geri verilmeyecek**

Mekkelilerden İslamiyet'i kabul edenler, anlaşma gereği Medine'ye alınmadıklarında müşriklerin kervanlarını yağmaladılar.

Mekkeliler Hudeybiye Antlaşması'nın söz konusu maddesini iptal etmek zorunda kaldılar.

Karşı tarafın siyasi güç olarak tanınması

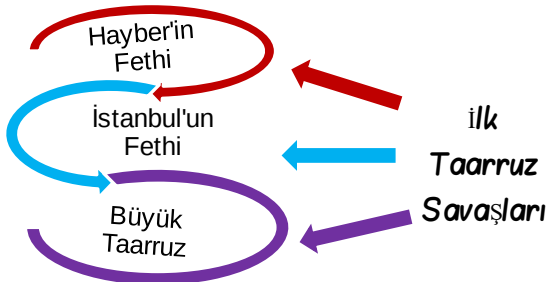
👉 **Hudeybiye Antlaşması:** Müşrikler Müslümanları tanıdı.

👉 **Amasya Protokolü:** İstanbul Hükümeti, Temsil Heyetini tanıdı.

👉 **Londra Konferansı:** TBMM'ye İtalya'nın resmi davet yollaması ile İtilaf Devletleri, TBMM'yi tanıdı.

Hayber'in Fethi 629

- **Hayber'e yerleşen Yahudiler**, Şam ticaret yolunun güvenliğini tehdit etmesi üzerine sefer düzenlendi.
- **Fetihle, şam ticaret yolunun** güvenliği sağlandı. **(Ekonomik sonuç)**
- **Vergi vermeleri şartıyla** Hayber Yahudileri topraklarında bırakıldı.
- **İlk defa Haraç (gelir) ve cizye (askerik)** vergisi geleniği başladı.
- **İlk taarruz** savaşıdır.

serkancatarih

Mu'te Seferi 629

- **Peygamber'imizin katılmadığı** seferdir.

Seriyye

Peygamber'imizin **katılmadığı** seferlere denir.

Gazve

Peygamber'imizin **katıldığı** seferlerdir.

- **İslama davet edilen** Gassaniler'in elçiyi öldürmeleri üzerine sefer yapıldı.
- **Mu'te'de Bizans ordusu** ile savaşıldı.
- **Gayr-i Araplarla** yapılan ilk savaştır.
- **Zeyd Bin Harise** şehid düştü.
- **Halid Bin Velid**, Bizans ordusunu geri püskürttü.

Mekke'nin Fethi 630

- **Mekkeli müşrikler** Mu'te seferinden cesaret alıp baskılarını arttırdınca Mekke'ye sefer yapıldı.
- **Gece olduğunda** çok sayıda ateş yaktırıp sayılarını fazla göstererek dirençlerini kırdı.
- **Mekkeliler** teslim oldu.
- **Savaş yapılmadan** alınmıştır.

Huneyn Savaşı 630

- **Taif'li putperestler** Mekke'yi geri almak istediler.
- **Hz. Muhammed** Huneyn'de putperestleri bozguna uğrattı.
- **Kaçan kabilelerin sığındığı** Taif kuşatıldıysa da surlar nedeniyle kuşatma kaldırıldı.

Taif halkı bir yıl sonra kendiliğinden İslam'ı kabul etti.

Tebük Seferi 631

- **Bizans imparatoru Heraklius'un** Arabistan seferi **haberi** üzerine Hz. Muhammed ordusuyla Tebük'e geldi.
- **Asılsız haber üzerine** geri döndü.
- **Arabistan dışı** ilk seferdir.
- **Gassaniler** İslamiyet'i kabul etti.

- ✓ **Hz. Muhammed** 632'de, hac ibadeti için ailesiyle Mekke'ye geldi.
- ✓ **Arafat Dağı'nda** yüz bin Müslüman'a **Veda Hutbesi**'ni okudu.
- ✓ **Bütün insanlığı** ilgilendiren evrensel mesajlar verdi.

Veda Hutbesi 632

- ◆**Ashabım!** Dikkat ediniz, Cahiliye'den kalma bütün âdetler kaldırılmıştır, ayağımın altındadır.
- ◆ **Cahiliye Devri'nde** güdülen kan davaları da tamamen kaldırılmıştır.
- ◆ **Ey mü'minler!** Size iki emanet bırakıyorum, onlara sarılıp uydukça yolunuzu hiç şaşmazsınız.
- ◆ **O emanetler**, Allah'ın kitabı Kur'ân-ı Kerîm ve Peygamber'in sünnetidir....
- ◆ **Ey insanlar!** Rabb'iniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarıdır, Âdem ise topraktır.
- ◆ **Arap'ın, Arap olmayana**, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi; kırmızı tenlinin siyah üzerine, siyahın da kırmızı tenli üzerine bir üstünlüğü yoktur.
- ◆ **Suçlu kendi suçundan** başkası ile suçlanamaz. Baba oğlunun suçu üzerine, oğul da babasının suçu üzerine suçlanamaz.....

serkancatarih

Hz. Muhammed,
8 Haziran 632'de
Medine'de vefat etmiştir.

Peygamberimiz,
Mescid-i Nebevi'de
Ravza-i Mutahhara'ya
(Cennet Bahçesi)
defnedilmiştir

DÖRT HALİFE DÖNEMİ 632-661

- ❑ **Hz. Muhammed sonrası** seçimle başa geçilen "dört halife dönemi" 'ne denir. (Hulafa-i Raşidin / **Olgun Halifeler**)
- ❑ **Halife**, din ve devlet başkanlığı yapmakla görevli kimsedir.
- ❑ **Müslümanların ilk halifesi** Hz. Ebu Bekir'dir.

Hz. Ebu Bekir 632 - 634

- **Siddik** olarak bilindir. (Peygamber'e çok sadıktı.)
- **Sasanilerin elindeki** Irak'ta bulunan *Hire Beyliği* alındı.

Hz. Ebu Bekir:

- ◆ **Ridde hareketleri** ile (Dinden dönenler)
- ◆ **Yalancı peygamberler** ile (Yemen'deki)
- ◆ **Zekât vermek istemeyenler** ile uğraştı.

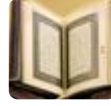
Devletin
İkinci
kurucuları

Hz. Eubekir
(Hz. Muhammed sonrası)

I. Mehmet
(Fetret Devri sonrası)

Kur'an-ı Kerim mushaf (kitap) hâline getirildi.

➔ **Hafızların** şehid düşmesi (**Sebeb**)

➔ **Özgün halini** korumak (**Amaç**)

VII. yüzyılda yazılan ve Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te sergilenen ilk Kur'an-ı Kerim nüshalarından biri

Bizans ordusu Ecnadeyn Savaşı'nda yenilgiye uğratarak **Suriye'ye** girildi. (634)

- **Hz. Ömer'in** halife olmasını vasiyet etti.
- **Ölümü sonrası** Hz. Ömer halife seçildi.
- **Dört halife döneminde** eceliyle vefat eden tek halifedir.

Hz. Ömer 634 - 644

- **Şam** fethedildi.
- **636 Yermük Savaşı**'nda Bizans İmparatoru Heraklius, Müslümanları Suriye'den atma girişiminde başarısız oldu

Müslüman Araplarla Bizanslıların savaşı (temsîlî)

- **Amr ibnül-As**, Filistin'in merkezi **Kudüs**'ü kuşattı, şehir teslim oldu.

Hz. Ömer'in Kudüs'e girişi (temsîlî)

- **634 Köprü Savaşında** Sasaniilere yenildiler.

Fırat'ı geçmek için kullandıkları salları yok ederek kesin zafer amaçladılar.

- **636 Kadisiye**'de Sasanileri yendiler.

ihida: Başka dinden çıkıp müslüman değildir.
4000 Sasani askeri Kadisiye savaşı sonrası müslüman oldu.

- **636 Başkent Medain**'e girmeleri sonrasında

➔ **637 Celula**

➔ **642 Nihavent**

savaşları ile Sasaniler'e son verdiler.

- **644'te Azerbaycan'ı** alarak Hazar Denizi'ne kadar genişletti.

- **Amr ibnül-As**, Kahire'yi aldı, yakın bölgede **Fustat** şehrini kurdu.

- **642'de İskenderiye**'yi alarak Mısır'ı fethetti.

- **Divan teşkilatını** kurdu.

Sınırların genişlemesi ve ülke yönetimini kolaylaştırmak amaçlandı

- **Ülke vilayetlere ayrıldı**, valiler ve kadılar atandı.

Merkezi otorite amaçlandı.

- **Devlet görevlilerine** maaş bağladı.

- **Beytül-mal** hazinesini kuruldu.

Gelir - gider dengesi amaçlandı.

- **Nüfus sayımı** ve kadastro işlemi yapıldı

- **Ordu düzenli ve devamlı** hâle getirildi.

- **Haberleşme sistemi** geliştirildi.

- **Sulama kanalları** açıldı

- **Hicri takvim** yapıldı. (639)

644'te İranlı bir köle tarafından şehid edildi.

serkancatarih

Hz. Osman 644 - 656

- **Altı kişilik heyet** tarafından seçildi.
- **Kureyş kabilesinin** Ümeyye (Emevi) soyundandı
- **Peygamber Efendimizin** iki kızıyla evlendi.

- **Bizans İskenderiye'yi geri alıp**, Suriye'ye ilerledi.
- **Şam Valisi Muaviye** ilerleyişi durdurdu.
- **649'da Muaviye** ilk İslam donanmasını kurdu ve **Kıbrıs'ı** fethetti.

! **İllerde düzeni** sağlamak amaçlandı.

İran ve Azerbaycan
ayaklanmalarını bastırdı.

- **Horasan'ı ve Harzem'i** alıp Ceyhun Nehri'ne ilerledi.
- **Hazar Denizi'nin güneyindeki** Taberistan'ı alıp İran'ın fethini tamamladı.
- **Kafkaslara kadar genişledi**, Hazarlar'a komşu oldu.

İlk defa
Türkler ve Araplar
komşu oldu

- **Libya ve Tunus** alındı.
- **655'te ilk deniz savaşı olan** Zatü's-Savari Savaşı'nda Bizans yenildi.

Müslümanlarla Bizanslıların deniz savaşları
(temsîlî)

- **Mervan, Ümeyye soyunu** önemli makamlara getirince teпки topladı.

İlk ayrılıklar başladı.

656'da Medine'ye gelen isyancılar **Hz. Osman'**ı evinde Kur'an-ı Kerim okurken şehid etti.

serkancatarih

Hz. Ali 656 - 661

- **Çoğunluğun isteğiyle** başa geçti.
- **Hz. Ayşe, Talha ve Zübeyr**
Hz. Osman'ın katillerinin bulunmasında geç kalındığı söyleyip ayaklanarak **Basra**'yı ele geçirdiler.
- **Hz. Ali, şam seferinden** vazgeçip Kufe'ye geldi

Deve Olayı 656

(Cemel Vakası)

- ◆ **Çatışma Hz. Ayşe'nin devesinin** etrafında geçti.
- ◆ **Hz. Ayşe yakalanıp** Medine'ye gönderildi.

Hz. Ali Kufe'ye yerleşti ve başkent yaptı.

- ◆ **şam valisi Muaviye**, Hz. Osman'ın katilleri bulunmadıkça biat etmeyeceğini bildirdi.
- ◆ **Cemel Vakasıyla** halifeliğini ilan etti.

Siffin Savaşı
657

- ◆ **Fırat'ın kıyısı Siffin Ovası'nda** savaştılar.

İslam Tarihindeki
ilk iç savaştır.

Muaviye, Amr ibnül As'ın önerisiyle mızraklara Kur'an sayfalarını taktırdı.

- ◆ **Hz. Ali savaş hilesi olduğunu** söylese de askerleri savaşmadı.
- ◆ **Halifelik**, iki tarafın seçeceği hakemlerin kararına bırakıldı.

Siffin Savaşı'nı gösteren bir minyatür

serkancatarih

Hakem Olayı 657

- ◆ **Hakemler iki tarafın da halife olmaması konusunda anlaşılabilir.**
- ◆ **Karar açıklanırken** Muaviye'nin hakemi Amr ibnül-As karara uymadı

Muaviye'yi halife ilan etti

ilk resmi ayrılıklar başladı

Sunnî

Şîî

Haracî

Emeviler

Muaviye'den
yana olanlar

Şîîler

Hz. Ali'den
yana
olanlar

Haracîler

Hz. Ali'ye ve
Muaviye'ye
karşı olanlar

Haricîlere göre ayrılığın sorumluları;

Muaviye

Amr ibnül-As

Hz. Ali

- Haricîler üçünü de aynı gün öldürmeye karar verdiler.
- **Suikastçılar** Kûfe, Şam ve Mısır'a gönderildi.
- **Amr ibnül-As ve Muaviye** suikasttan kurtuldu.

Hz. Ali sabah namazında
hançerlendi ve şehid edildi.

- **Dört Halife Dönemi** sona erdi.

HALİFELİK SALTANATA DÖNÜŞÜYOR

Muaviye Şam'da halifeliğini ilan etti.

- **Kûfe'de de Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan** Irak'ta halife seçildi.

Hz. Hasan, kardeş kanı
dökülmemesi için
halifelikten vazgeçti.

Muaviye kendisinden sonraki halife seçimine karışmayacaktı ancak oğlu Yezid'i halife ilan etti.

- ☞ Hilafet, babadan oğula geçen saltanata dönüştü.

Başkent Şam oldu.

EMEVİLER 661 - 750

Muaviye 661 - 680

İstanbul'u iki kez kuşattı

- **İlk kuşatma'da hocası Eyüp Sultan** şehid düştü.
- **İstanbul'u kuşatan** ilk İslam Devleti'dir.
- **Kabil** alındı.

- **Ukbe Bin Nafi komutasında**, Cezayir'e kadar olan yerler alındı.
- **Kuzey Afrika'da Doğu Roma hâkimiyetine** son verildi.

Hız. Muhammed, Dört Halife ve Emeviler Dönemlerinde İslamiyet'in yayılışı

Berberi zaferi sonrası

Ukbe Bin Nafi
622 - 683

Tunus'ta Kayruvan şehrini kurdu.

Afrikiye vilayetinin merkezi yaptı.

Berberilerin ihtidasını sağladı.

Yezid 680 - 683

Afrikiye Valisi Ukbe bin Nafi, Cezayir'i ve Fas'ı olarak Afrika'nın fethini tamamladı.

Kerbela Olayı 680

- **Hız. Ali'nin oğlu Hız. Hüseyin**, Yezid'in halifeliğini tanımadı.
- **Küfeliler**, Hız. Hüseyin'i davet etti.
- **Hız. Hüseyin'i Kerbela'da** Yezid'in komutanı **Ömer bin Sa'd** durdurdu.

Kuşatma günlerce sürdü..

Ömer Bin Sa'd saldırıya geçti.

Şimr bin Z'îl Cevşen

Hız. Hüseyin'in **kafasını kesti**, mızrağa taktı ve herkese gösterdi.

- **İslam dünyasında sunni - şii ayrılığı** kesinleşti.
- **Bugün bile Aleviler ve şii'ler**, muharrem orucu tutarak Hız. Hüseyin'in yasını tutarlar.
- **Yas tutma muharrem ayının 10'nunda** (Aşure günü) doruğa çıkar.

serkancatarih

Abdülmelik 685 - 705

- **Arapça'yı resmi dil ilan etti** ve altından ilk İslam parasını bastırdı.

☞ Daha önce kullanılan **Bizans paraları**ydı.

I. Velid 705 - 715

Endülüs'de (Vandallar Ülkesi)

Vizgot Kralının baskısıyla halk Emeviler'den yardım istedi.

- **Tarik bin Ziyad 711'de Cebelitarık (Septe) Boğazi'nı geçerek** Vizgot Kralı'nı Kadiks Savaşı'nda yendi ve **İspanya** fethedildi.

Emeviler ile Vizgot Krallığı arasında yapılan Kadiks Savaşı (temsilî)

Tarik Bin Ziyad, Septe Boğazi'nı geçince, gemileri yaktırıştır.

Kesin zafer amaçlandı.

- **732'de Franklarla yaptıkları Puvatya Savaşı ile** Avrupa ilerleyişi durdu.
- **İslamiyet Avrupa'da ilk kez yayıldı.**

Kudüs: Kutbetü's Sahra

Tunus: Kayrevan Cami

Yemen: Camiul Kebir

Cordoba: Kurtuba Cami
(İspanya / Endülüs Emevileri)

İslam mimarisi ilk defa Avrupa mimarisi ile boy ölçüşecek hale geldi.

Sebepler: Feth edilen yerlerin kültürlerinden etkilenilmesi

Mevali (Köle) Anlayışları

Kutaybe Bin Müslim

Abdülmelik ve oğlu I. Velid dönemlerinde Türk illerinin fethinden sorumluydu.

Horasan Valiliği yaptı.

Sergilediği vahşi tutum Türklerin İslamiyete girişlerini geciktirdi.

- ◆ **Emeviler, Arap olmayanları Mevali (Köle)** olarak görmüştür.
- ◆ **Bu durum Türklerin** İslamiyete girişlerini geciktirdi.
- ◆ **Türgiş Hakanı Sulu Kağan,** Emevileri Maveraünnehir'den çıkarıp İran içlerine doğru sürdü.

Haraci, Şii, Emevi ve farklılıklar zamanla mezhebi yönelime yol açtı.

Haracîler
halifelerin
kendi
onayından
geçmesini...

Şiîler
peygamber
soyundan
gelmesi
gerektiğini...

Emeviler
halifeliğin
kendi
soyunda
kalmasını
savunuyordu.

Gayri Araplardan;

➔ Orduda Müslüman olanlara **Arap olmadıkları için ganimet verilmemiş**

➔ **Haraç ve Cizye** vergisi almışlardır.

Şuubiye (Millet) Hareketi

- **Mevali anlayışları, başta İran olmak üzere** çeşitli bölgelerde Şuubiye (Milletler) hareketinin oluşmasına neden oldu.
- **"Arabin Arap olmayana herhangi bir üstünlüğü yoktur."** Veda haccındaki Hz. Muhammed'in düşüncesiyle harekete geçtiler.

Türk olan Ebu Müslim 746'da Horasan'da isyanı başlattı.

Ebu Müslim / minyatür

- **Ebu Müslim, Hz. Muhammed'in amcası** Hz. Abbas'ın soyundan gelen **Ebu'l-Abbas Abdullah'ı** Küfe'de halife ilan etti.
- **Emevi Halifesi II. Mervan** ayaklanmayı bastırmadı ve öldürüldü.
- **Halifelik** Abbasi'lere geçti (750)

ENDÜLÜS EMEVİLERİ 756 - 1031

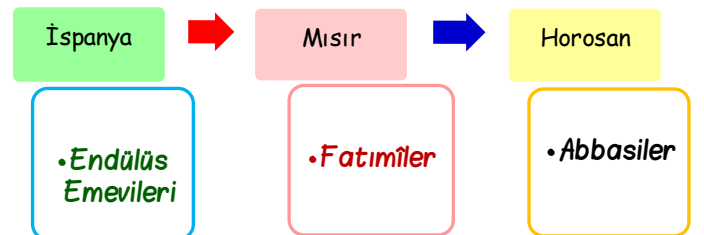
- ❑ **Abbasiler'den kaçabilen Halife Hişam torunu Abdurrahman** İspanya'ya ulaşabildi.
- ❑ **Başkenti Kurtuba olan** Endülüs Emevi Devleti'ni kurdu (756)

- ❑ **Abbasiler'in Endülüs'ü alma girişimi** etkili olmadı.
- ❑ **Yollar, sulama kanalları, limanlar** yaptırarak tarım ve ticareti geliştirdi.
- ❑ **788'de ölümü Hıristiyan krallıkların** baskılarına neden oldu.
- ❑ **912'de Emir III. Abdurrahman baskılara son vererek Halife** unvanı ile başa geçti.

serkancatarih

İslam Dünyasında Oluşan üç halifelik

- **II. Hakem en parlak** dönemdir.

Beş yüz bin ciltlik kitaplık kuruldu.

İslam filozofu İbn-i Rüşd bu dönemde yaşadı.

Kadınlar bilimsel çalışmalarda etkindi.

- **II. Hakem sonrası 1031'de** Tevaif-i Mülük (beylikler) oluştu.

Bu oluşumlar Hristiyan krallıklarca yıkıldı.

- **Ayakta durabilen merkezi Gırnata** olan "Beni Ahmer Devleti" oldu.

Aragon kralı Ferdinand ile Kastilya kraliçesi İabella'nın evlenmesiyle İspanya kuruldu.

- **Katolik Hristiyan Birliğini tamamlayan İspanya** Beni Ahmer Devleti'ne son verdi. (1492)

Gırnata'da kütüphaneler ve sanat eserleri yok edilerek Müslümanlar vahşice katledildi.

Osmanlı padişahı II. Bayezid, Endülüs Müslümanlarına ve Musevilere yardım için **Kemal Reis** komutasında donanma yolladı.

Endülüs'te İslam Medeniyeti

- **Tuleytula'daki (Toledo) tercüme akademisinde** çevrilen İslam bilginlerinin eserleri ile Hristiyanlar İslamiyeti tanıdı.

Tuleytula'daki tercüme akademisinde çalışan ilim insanları (temsilî)

Tuleytula'da

Kettonlu Robert, Kur'an'ı Latinceye çevirdi.

- ◆ **Kartacalı Konstantin ve Cremonalı Gerard** Müslüman hekimlerin tıp eserlerini **ilk defa** Latinceye çevirdi.

Cremonalı Gerard,

Farabi'nin
"İhsâü'l-Ulûm" ve

Zehrâvî'nin
"Et-Tasrîf"

adlı otuz ciltlik tıp ansiklopedisini tercüme etti.

Domingo Gundisalvo
ise **İbn-i Sina'nın**

"**Eş-Şifa**"nın çevirisini yaptı.

İbn-i Rüşd fikirleriyle **Maimonides, Spinoza ve Immanuel'i** etkiledi.

Avrupalılar Yunan felsefecilerini ve Aristo'yu İbn-i Rüşd'ün eserleriyle tanıdı.

- **XV. yüzyılda Avrupa'da Rönesans'ın** temelleri atıldı.
- **Medreselerde çeşitli ülkelerinden gelen öğrenciler** öğrenim gördü.
- **Kurtuba Ulu Camisi ile Elhamra Sarayı** en önemli mimari eserlerdir.

Elhamra Sarayı

Beni Ahmer Devleti'nin kurucusu Muhammed El Ahmer tarafından yaptırılan Elhamra Sarayı Gırnata şehrinde yer alır.

ABBASİLER 750 - 1258

- **Kurucusu**, Halife Ebu'l-Abbas Abdullah

Mansur Dönemi 754 - 775

- ◆ **Hazarları** püskürttü.
- ◆ **Bizans sınırına** Türkleri yerleştirdi.
- ◆ **Musul ve Azerbaycan'a** Türk vali atadı.
- ◆ **762'de Bağdat'ı** kurarak başkent yaptı.

Beit'ül Hikme / Bilgelik Evi

- **Farsça, Hintçe, ibranice ve Yunancadan** Arapçaya tercüme çalışmaları yürütüldü.

Halife Harun Reşit Dönemi 786 - 809

- ◆ **En parlak** dönemdir.
- ◆ **Hazarlar ile mücadeleye son verildi**, İslamiyet bu bölgede yayıldı.

Avasım

Bizans'a karşı Tarsus, Adana, Maraş ve Malatya'dan oluşan Uç vilayetini kurarak savaşçı özellikleri nedeniyle Türkler yerleştirildi.

- ☞ **Muhafız birliği** Türk askerlerinden oluştu.

Harun Reşit'in huzurunda
Frank Kralı'nın elçileri

Frank Kralı
şarلمان'a gönderdiği
ev şeklindeki çalar saat,
hayranlıkla karşılandı.

- ◆ **Bağdat'ta** okullar, hastaneler ve rasathaneler açtırdı.
- ◆ **ilk kâğıt imalathanesi** kuruldu.

Satranç oyunu
Müslümanlarca
oynanmaya
başladı.

Türlere özgü,
Avrupa'da polo
adiyla bilinen
çevgan oyununu
oynardı.

Abbasi Halifeleri ve Türkler

- **Ordu ve devlet yönetiminde**
Türkler ve **Arap olmayanlara** yer verdiler.
- **Emevilerin ırkçı politikasını** terk ettiler.

Me'mun Dönemi 813 - 833

- ◆ **Türk askerleriyle sefere çıkan ilk**
Abbasi halifesidir.
- ◆ **Türk askerî birlikleri kurma görevini**
kardeşi **Mu'tasım'a** verdi.

Afşin

Inak et-Türki

Boğa el-Kebir

Eşnaz

- ☞ **Türk komutanları** Annesi **Türk** olan
Mu'tasım'ın halife olmasını **sağladı**.

Mutasım Dönemi 833 - 842

Bağdat'taki Türk
askerlerini Araplardan
uzak tutarak, İran
tehtidine karşı Samarra'ya
yerleştirdi ve burayı hilafet
merkezi yaptı.

SebeP:

Savaşçı özelliklerini yitirmelerini
engellemek

Samarra şehrinde bulunan Samarra Ulu Camii

● **iç isyanları** Türk askerleriyle bastırdı.

● **840'ta Bizans mücadelesinde** Eskişehir'e ilerledi.

● **Suriye, Mısır, Hicaz, Yemen ve Kûfe'ye Türk valiler** atandı.

◆ **Abbasi halifeleri "emirü'l-mü'minin"** "sembolik yönetici" idi.

◆ **Türk komutanlar "emirü'l-ümera"** askerî ve siyasi yetki sahibiydi.

Nâsır Dönemi 1180 - 1225

◆ **ilk defa Fütüvvet teşkilatı** kuruldu.

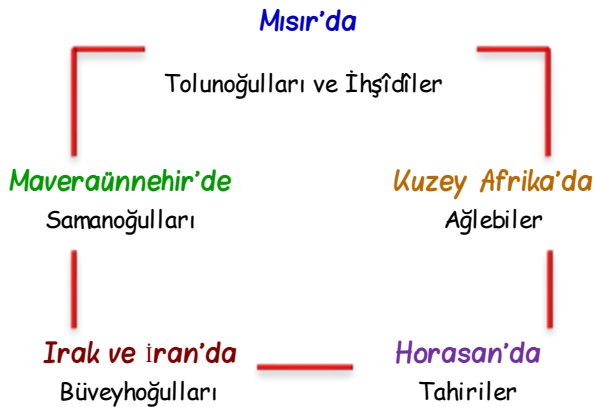
Amaç: Zanaatkarlar arası dayanışma

Tavaifi Müluk (Meliklerin Milletleri)

☞ **Abbasiler'de merkezi otorite'nin sarsılmasıyla** oluşan devletçiklerdir.

Nedenler:

- **Araplar ve İranlıların Türkler'den rahatsız olması**
- **Türkler arası** çekişmeler
- **Merkezî otorite** zayıflığı

Türkler halifeliği koruyor

- **Şii Büveyhoğulları**, 945'te Bağdat'ı işgal etti.
- **Abbasiler, Gazneliler'den** yardım istedi.
- **Gazneli Mahmut, Abbasi halifesini** baskıdan kurtardı.

Halife, Gazneli Mahmud'a "Sultan" unvanı verdi.

Sultan unvanı kullanan ilk Türk hükümdardır.

- **Büveyhoğulları, Gaznelilerin yıkılışı sonrası** baskılarını yeniden kurdular.
- **Halife Kaim bi Emrullah, Tuğrul Bey'den** yardım istedi.
- **1055'de Tuğrul Bey Bağdat'a girdi,** halifeyi baskıdan kurtardı.

Halife, Tuğrul Bey'e

Rükned Devle / Rükned-din (Devletin ve dinin direği)

Doğunun ve Batının Sultanı unvanlarını verdi.

- **XIII. yüzyılda Moğol istilasından kaçan Abbasi Halifesi El -Mustansır, Baybars'a** sığındı.
- **Moğollar, Mustansır'dan sonra başa geçen Mustasım'ı bir çuvala bağlayıp** atların tekmeleriyle öldürdüler.
- **1258'de Abbasiler, Moğollar tarafından** yıkıldı.

- Halifelik Koruyuculuğunu üstlenen dört Türk İslam devleti vardır.

- Osmanlı ise halifeliğin dini ve siyasi yetkisini üstlendi.
- Önceleri halifeliğin gücünü kullanmadılar.

Kanıt: Şeyhülislam'dan alınan fetva yetkisidir.

- İlk defa 1774 Küçük Kaynarca Antlaşmasında kullandılar.

"Kırım bağımsız olacak, halkı dini ve kültürel açıdan bağımsız olacak"

- Son kez I.Dünya Savaşında kullanıldı.

- Araplar, İngilizler ile iş birliği yaptı.
- Halifelik, 1924'e kadar Türkler'de kaldı
- Şerif Hüseyin'in kendini halife ilan etmesi ile bir çok Arap ülkesinde halifelik makamı oluştu.

Devlet Yönetimi

Vezirlik makamı, İran'dan etkilenecek kuruldu.

Devleti divanlar aracılığıyla yönetirdi.

Divan'ın görevleri

- Divan-ı tevki → Resmî yazışmalar
- Divan-ı beytü'l-mal → Maliye
- Divanü'l-ceş → Askerlik
- Divanü'l-berid → Gizli haber alma ve posta işleri
- Divan-ı mezalim → Yüksek Mahkeme

👉 Divan-ı Mezalim'de Kadılar ve diğer devlet görevlileri hakkındaki şikâyetler görüşülüp karara bağlanırdı.

- Halk, şehirliler, köylüler ve göçebelerden oluşur.
- Devlet hazinesi haraç, cizye ile bağlı devletlerin gönderdiği vergi ve hediyelerden oluştu.

MISIR'DA KURULAN
TÜRK DEVLETLERİ

Tolunoğulları 868 - 905

- **Tolun, Abbasiler'in** Bağdat'a atadığı valiydi.
- **Yerine oğlunu naib olarak** gönderdi.

Genelde valiler Bağdat'ta oturur, pek gitmek istemezlerdi

- **Tolunoğlu Ahmed**, Mısır'ı başarılı yönetti.
- **Babasının ölümüyle** valiliğe getirildi.
- **Bağdat'taki kargaşadan yararlanıp** bağımsızlığını ilan etti - 868
- **Suriye, Lübnan, Filistin ve Bingazi'yi** fethetti.
- **Antakya, Adana ve Tarsus'u** kendisine bağladı.

Su kanalları ve setler yapıldı, tarım üretimi arttı.

- **Fustat'a mahalleler ekledi** ağır vergiler iptal edildi

Devlet binaları, camiler, بیمارستان denilen hastaneler, parklar, bahçeler ve köprüler inşa edildi.

Bütün halkın yararlanması sağlandı.

"Sosyal Devlet"

Tolunoğlu Ahmet Camii ile İslam sanatında **minare geleneğini** başlandı.

serkancatarih

- **884'te ölümü ile** oğlu Humaraveyh geçti.
- **Humaraveyh, hükümdarlığını kabul etmeyen** isyancıların ayaklanmalarını bastırdı.
- **Kızını halife ile evlendirerek** siyasi gücünü arttırdı
- **Doğuda Dicle Nehri'ne kadar** genişletti.

- **898'de ölümü ve taht kavgalarıyla** devlet zayıfladı.
- **905'de Abbasiler son verdi.**

İhşîdîler (Akşitler) (935-969)

- Muhammed, Abbasilerin gönderdiği valiydi.
- Halife, ihşîd (akşit) unvanını verdi.

İhşîd (sultanlar sultanı): Türkistan / Fergana'yı yönetenlere verilen unvandır.

- 935'te devleti kurarak Hicaz, Şam, Halep ve Humus'u aldı.
- Hicaz'a hâkim olan ilk Türk devletidir.

Sulama kanalları, bentler, Camiler, hastaneler, hanlar, bedestenler ve köşkler inşa ettiler.

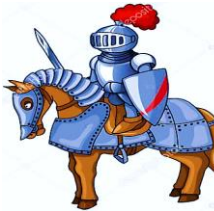

Kurdıkları dokuma tezgahlarıyla tekstil sanayisi gelişti.

- Muhammed sonrası zayıflayan devlet 969'da Fâtımiler tarafından yıkıldı.

Eyyubiler (1174-1250)

- I.Haçlı Seferinde kaybedilen Urfa, Halep ve Şam Musul Atabeyi İmadettin Zengî ve oğlu Nûreddin Mahmut Zengî tarafından geri alındı.

İkinci Haçlı Seferiyle (1147-1149) Fâtîmi Halifeliği, Nûreddin Mahmut Zengî'den yardım istedi.

- Komutan şîrkûh, Haçlıları durdurup düzeni sağlayınca Fâtımiler kendisini vezirliğe atadı.
- Ölümüyle vezirliğe Selahaddin Eyyubi getirildi.

Selahaddin Eyyubi 1240 -1249

Selahaddin Eyyubi huzurunda Haçlılar

- ◆ 1171'de Fâtımilere son verdi.
- ◆ Nûreddin Mahmut Zengî adına Mısır'ı yönetti
- ◆ Türk kültürü Mısır'da yayıldı.
- ◆ Zengî'nin ölümüyle de bağımsızlığını ilan etti. (1174)
- ◆ Hicaz ve Yemen'i aldı.
- ◆ 1187 Hittin Savaşı ile Kudüs'ü geri aldı.
- ◆ Üçüncü Haçlı Seferinde güçlü savunma yaptı.

Selahaddin Eyyubi "hadimü'l-haremeyn" (Mekke ve Medine'nin hizmetkarı) unvanını ilk kez kullandı.

serkancatarih

Eyyubiler Yıkılıyor

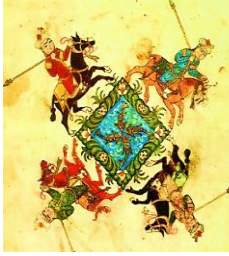
- 1250'de Türk asıllı Memlûk komutanların yönetimi ele geçirmesiyle devlet yıkıldı.

Ordularındaki "arma sistemi" Haçlı şövalyelerine örnek oldu.

Memlûkler (1250-1517)

- Eyyubiler, Kafkaslarda yaşça küçük Türk çocuklarını Nil üzerinde Ravza Adası'nda asker olarak yetiştirdi.

Kölemen (Memlûkler)

Hassa ordularında görev aldı

Savaşlardaki başarılarıyla yüksek makamlara getirilirdi.

- Kölemen Aybek, Turanşah'ın ölümü ve Türk Memlûklerin desteğiyle 1250'de yönetimi ele geçirdi.

Aybek sonrası Moğol tehlikesini, 1260

Ayn Câlûd Savaşı'nda komutan Baybars durdurdu.

Hükümdar olan Baybars,

İlhanlılardan kaçan El-Muntansir'ı korudu, halife ilan etti.

Baybars minyatürü

- Haçlılar'dan Suriye kıyılarındaki kaleleri ve Antakya'yı geri aldı.
- 1277'de Elbistan'da İlhanlıları yendi.

Tarım, ticaret, ve imar faaliyetleri hız kazandı.

Dini, askeri ve sosyal alanda eserler inşa edildi.

Türk askerî mimarlığının önemli eserleri

Kahire Kalesi

Halep Kalesi

Şam Kalesi

Tunç, bakır ve cam işçiliği ile oymacılık ve dokumacılık gelişti.

serkancatarih

- Türk dili ve edebiyatı önemli dönemini yaşadı.
- Resmî dil ve eserler Türkçe'dir.
- Sultan Kansu Gavri'nin şiirleri Türkçe'dir.

Hükümdar Sayısı

- Memlûklerde güçlü olan Sultan başa geçti.
- "Ülke, hükümdar ve ailesine ait" geleneği uygulanmadı.

Memlûkler Yıkılıyor

Fatih

II. Bayezid

Yavuz

Dönemlerinde...

gerginlik

Çatışma

Savaş

...yaşandı

Ağaçayırı Savaşları 1485

- ◆ Altı yıl sürdü
- ◆ ilk Osmanlı – Memlûk çatışmasıdır.

👉 Büyük bir savaşa dönüşmedi.

Osmanlı'da ilk ateşli silah (tüfek) kullanıldı.

Sadrazam Davut Paşa tarafından Yeniçeri ocağına dağıtıldı.

Osmanlı'da ilk top
1389'da I. Murat /
I. Kosova Savaşı'nda
kullanıldı

Yavuz Sultan Selim:

- ➔ 1516 Mercidâbık Savaşı (Suriye / Kansu Gavri)
- ➔ 1517 Ridaniye Savaşı (Mısır / Tomambay) / Memlûkleri yıktı

👉 Halifelik Osmanlı'ya geçti.

1924'te Halifeliğin kaldırılmasına kadar Türkler'de kaldı.

İSLAM MEDENİYETİNDE İLİM VE SANAT HAYATI

İslam Medeniyetinde İLİM

- ❑ İslam bilgi, eğitim, ilim dinidir.

"Yaratan Rabb'inin adıyla oku."

"... Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?.."

ayetleri, okuma ve öğrenmeyi teşvik etmiştir..

- ❑ Peygamberimizin "Bilgi ve hakikat mü'minin kaybolmuş malıdır, onu nerede bulursa alır." hadisi önemlidir.

İslam Medeniyetinde İlim ve Eğitim Kurumları

- İslam bir ilim ve kitap medeniyetidir.
- İlim ve eğitim kurumları önemli rol oynamıştır.

Beyt'ül Hikme / Bilgelik Evi

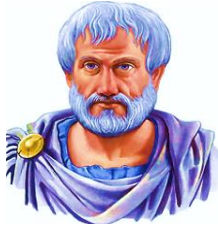
Abbasiler'de Bağdat'taki Beyt'ül Hikme'de çalışan İslam âlimleri

- Farklı dillerde eserler Emeviler ve Abbasiler dönemlerinde tercüme edildi.

Emeviler döneminde tıp alanında çeviriler yapıldı.

Abbasi Halifesi Mansur

Aristo'nun

"Organon" eserini

Yunancadan

tercüme ettirdi.

Baydaba'nın

"Kellile ve Dimne"sini

Farsçadan

- ◆ **Süryanice ve Sanskritçe**'den çeviriler yaptırdı
- ◆ **Hazinetü'l-Hikme** ismiyle sarayında kütüphane kurdu.

Halife Me'mun

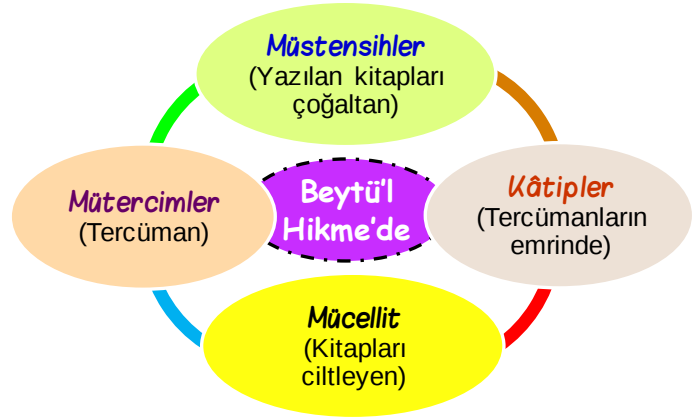
- ◆ **Hazinetü'l-Hikme** akademi haline gelerek **Beytü'l Hikme**'ye dönüştü.
- ◆ **830'da Bizans Seferinde topladığı kitapları** **Beytü'l-Hikme**'de topladı.
- ◆ **Ülke içi ve dışından** eserler toplandı.
- ◆ **Orta Çağ'da tercümeleriyle, pozitif ilimlerdeki araştırmalarıyla** kültür merkezi oldu.

Müdürü

Sâhib-ü Beytü'l Hikme'dir.

serkancatarih

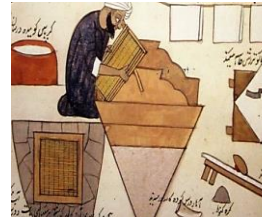
Kütüphaneler

■ Mescitlerdeki...

Âlimlerin evlerindeki...

Yüksek devlet görevlilerin ve zengin kişilerin kitaplarıyla kütüphanelerin temelleri atıldı.

İlk kağıt imalathanesini, 794'te Abbasi halifesi Harun el-Reşid Bağdat'ta kurdu.

Kağıt üretiminde yeni hammadde pamuk kullanıldı.

- **Kağıt imalathanesi ile** kütüphanelerin sayısı arttı.

Selçuklu veziri Nizâmülmülk Bağdat'ta Nizamiye Medresesini ve kütüphanesini kurdu.

Daha sonra başka kişilerde kütüphaneler açtı.

Endülüs Emevi halifesi II. Hakem'in Emevi sarayındaki kütüphanesinde yüz binlerce kitap vardı.

Bağdat, Şam, Kahire, Konstantiniye ve İskenderiye'ye kitap uzmanları gönderdi

- **Endülüs'teki özel kütüphaneler**, bütün dinlerdeki insanlara açık olan yüksek okul gibiydi.

Kurtuba'daki kitap çarşısı şehrin en hareketli yeridir.

Camiler

- **İslam medeniyetinde eğitim öğretim, Hz.Muhammed'in Mekke'de bir sahabinin evinde** ilk Müslümanlara Kur'an-ı Kerim ayetlerini öğretmesiyle başladı.

- **Hicret sonrası Medine'de Mescid-i Nebevî'yi** okul hâline getirdi.

Eshâb-ı Suffe / gölgelikte yaşayan

- **Mescid-i Nebevî'nin duvarına bitişik olan Suffe'de (gölgelikte) yaşayan** genç, bekar ve yoksul kişiler Peygamber'den ayetleri öğrenirdi.

İslam'ı öğretmek için öğretmen gönderileceğinde aralarından seçilir ve ücret almazlardı.

Masrafları zengin Müslümanlar tarafından karşılandı.

Hz. Muhammed'in Medine'de ders verdiği suffe (temsîl)

- **Mescit ve camiler eğitim öğretim için kullanılmaya başlandı ve** sonra kurulacak olan eğitim kurumlarına, vakıflara örnek oldu.
- **Dört Halife Dönemi'nde de** eğitim öğretim camilerde devam etti.

Emeviler'de çocukların devam ettiği mektep denilen eğitim kurumları kuruldu.

- **Abbasiler'de**

➔ **Beitü'l-Hikme**

➔ **Darü'l-İlim** kurumları kuruldu.

serkancatarih

Camilerde talebelere dinî ilimler, muallimler tarafından verildi.

Eğitim faaliyetlerinde öne çıkan Camiler

Şam / Emevi Cami

Bağdat / Mansur Cami

Mısır / Ezher Cami

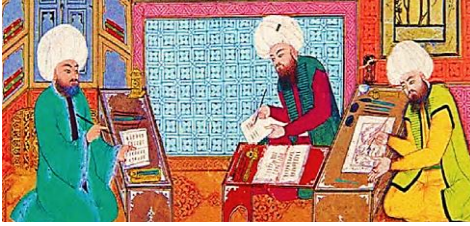

Endülüs / Kurtuba Cami

Medreseler

- **Abbasiler Dönemi'nde ortaya çıkan cami dışı** eğitim kurumlarıdır.
- **Temel eğitim sonrası orta ve yüksek** dereceli kurumlardır.

Medrese eğitimini gösteren bir minyatür

1067 Nizamiye Medresesi

İlim insanı ve devlet görevlisi yetiştirdi.

Halk, şi ve Batınilere karşı eğitti.

Eğitim ücretsizdir.

Müdreris (Öğretmen)
(imtihtanla seçilir)Müzakereci veya mu'îd
(yardımcı)Ebu bekir
RaziFahrüddin
Razi

İbn-i Sina

Farabi

Ünlü
Müdrerisler

İmam-ı
Gazali

- **Dersler ortadaki büyük derslikte işlenir**, ders sonrasında öğrenciler bu dersliğin etrafındaki küçük odalara çekilir etütlerine devam ederlerdi.

Öğrenciler medreseden özel bir imtihtanla mezun olur ve icazetname verilirdi.

İcazetname: Üzerinde hocaların ve alınan derslerin adlarının yazılı olduğu bir diploma

❁ **Eğitim süresi:** Sabah / öğlen namazı arası

❁ **Ders sayısı:** beş

❁ **Dersler:**

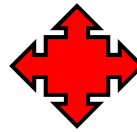
Dinî bilimler (Fıkıh, kelam, hadis...)

Temel bilimler (felsefe, mantık, tıp, matematik, geometri, astronomi, coğrafya...)

Diğer eğitim kurumları

Dar'ül Hadis / Hadis evi

Dar'ül Kurra / Kur'an evi

Dar'ül Hendese / Matematik evi

Dar'ül Tıp / Tıp evi

İSLAM ÂLİMLERİNİN İLME BAKIŞI VE İLİMLER

- VIII. yüzyıl İslam Rönesansı dönemidir.
- İslam âlimlerinin amacı kendisini, âlemi ve Allah'ı tanımadır.
- Kur'an'ın "... Her şey O'nu hamd ile tesbih eder..." ayeti

İslam'ın "Kendini bilen Rabb'ini de bilir." ilkesi doğrultusunda hareket ettiler..

Aristo

"insan düşünen bir canlıdır." felsefesini ileri taşıdılar.

- insan başkalarına, Allah'a, tabiattaki varlıklara karşı sorumluydu.
- insanın benliğini yaşadığı âlemi ve Allah'ı bilmesi gerekiyordu.
- insan kendini bilerek Allah'ı tanıyıp kendisi ve âlem hakkında bilgiye ulaşacaktı.
- insanın varlık nedeni, Kur'an-ı Kerim'de ve sünnette saklıydı.
- ilim dalları, Kur'an ve sünnet çalışmaları ile oluştu.
- ilim çalışmalarının çeşitlenmesi ile Farabi'den Gazali'ye, İbn-i Rüşd'den El-Kindi'ye bir çok İslam âlimi ilimleri tasnif etti.

Farabi

"İhsa'ül-Ulûm" eserinde ilimleri teorik ve pratik olarak iki bölüme topladı.

Teorik

- Matematik
- Doğa ilimleri

Pratik

- Fıkıh
- Kelam
- Hadis,
- Tefsir

- Dinî ilimler Müslümanlara özgü kabul edildi.

Tefsir

Kur'an ayetlerinin belirli kurallar doğrultusunda açıklanıp yorumlanmasıdır.

Hadis

Hz. Muhammed'in sözlerinin ve davranışlarını ifade eder.

Kelam

İman esaslarını felsefe yoluyla kanıtlar.

Fıkıh

Dinî hükümlerini yorumları, İslam hukuku

- Âlimler akli ilimler olan tıp, matematik, fizik, kimya, felsefe, coğrafya ve astronomi ile de ilgilendiler.

serkancatarih

İSLAM MEDENİYETİNDE İLMİ EKOLLER VE ÂLİMLER

- Gayr-ı Arapların İslam'ı kabulüyle farklı bölgelerde Kur'an ve hadisler farklı yorumlandı
- Böylece farklı ekoller oluştu.

felsefi

fıkıh

Tasavvuf

- Ekollerin oluşmasında Arapçaya tercüme edilen Hint, İran ve Yunan medeniyeti eserleri etkilidir.

Felsefi Ekoller

Meşşâiyye Ekolü

- **Kendilerine**, -derslerini yürüyerek anlatan Aristo'nun akılcı felsefesinden etkilenerek-**yürüyenler** "Meşşâiyyûn" dediler.
- **Din ve felsefeyi** uzlaştırdılar.
- **Düşünme, mantık ve araştırma** önemlidir.

İbn-i Sina

İbn-i Rüşd

El-Kindi

Temsilcileri

Farabi

Maturidiyye Ekolü

- **Adını kurucusu El-Maturidî'den** alır.
- **Ekole göre fiillerin yaratıcısı** Allah'tır.
- **insan fiillerden dilediğini seçer, akli ve Allah'ın elçileriyle** faydalıyı zararlıdan, kirliyi temizden, iyiyi kötüden ayırt eder.

Eş'ariyye Ekolü

- **Adını kurucusu Ebu'l-Hasan Eş'arî'den** alır.
- **Ekole göre, iyilik, kötülük ve adalet** Allah'ın emir ve yasaklarıyla anlam kazanır.
- **Allah'ın emrettiği fiiller** ahlâken iyi, yasakladıkları kötüdür.

Tabîiyyûn Ekolü

- **Dünyanın yoktan var olur, kendi dışında üstün güçle** yöneltilir.
- **Ekole göre tabiat, deney ve tümevarım yöntemleriyle** bilimsel şekilde araştırılmalı.
- **Temsilcisi, Ebu Bekir Zekeriyya Razi'dir.**

Mu'tezile Ekolü

- **iyi ve kötü fiillerin yaratıcısı** insandır.
- **Allah iyi ve kötü arasında tercih hakkı** tanınmalı
- **ilahi iradeyle oluşan fiilin sorumlusu** insan olmamalı
- **Bu, Allah'ın adaleti ile** bağdaşmaz.

serkancatarih

Farabi (870-950)

◆ **Felsefenin birinci öğretmeni** Aristo'yu çok iyi yorumladı.

- ◆ **Bu nedenle ikinci öğretmen** "muallim-i sani" unvanıyla anıldı.
- ◆ "İhsâ'ül-Ulûm" eserinde (ilimlerin Sınıflandırılması) ilimleri tasnif etti. **Teorik / Pratik**
- ◆ **Devlet yönetimiyle ilgili öğütler verdiği** "Medinetü'l-Fazla"da (Erdemli şehir) hükümdarı kalbe benzetti.

- ◆ "Kitabü'l-Muski'l-Kebir" ile müzik ve matematik arasında bağ kurarak müziği bilim hâline getirdi.
- ◆ "Kanun" adlı müzik aletini icat etti.
- ◆ Eserlerinde yararlandığı kaynakları göstererek akademik dürüstlük ilkesine bağlı kaldı

İbn-i Sina (980-1037)

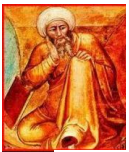

- ◆ "Kitabü'l-Şifa" ve "El Kanun Fî't-Tıp" (Tıbbın Kanunu) eserleridir.

El Kanun Fî't-Tıp

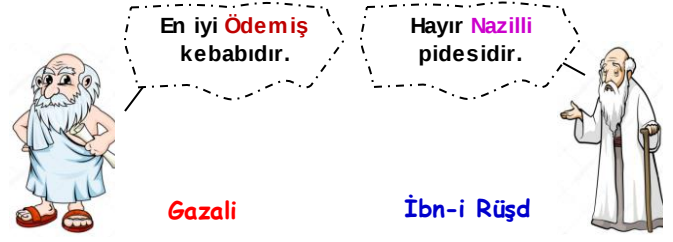
- Zatülcenp (göğüs zarı iltihabı), zatürre, menenjit, yüz felci, sarılık ve kemik iltihabı hastalıkları tanısı ve tedavisi yöntemlerini anlattı.
- Batı dillerine çevrilerek Paris Tıp Fakültesi kütüphanesinin dokuz ana kitabının en başındaki eser oldu.
- Avrupa üniversitelerinde altı yüzyıl temel başvuru kitabıdır.
- Batıda "Avicenna" -doktorların doktoru- adıyla anıldı.
- Kanın gıda taşıyan sıvı olduğunu belirtti.
- 760 çeşit ilaç hakkında bilgi verdi.

İbn-i Rüşd (1126-1198)

- ◆ Felsefe ve din birbirini bütünler
- ◆ Görüşlerini -Gazali'nin

"Tehafütü'l-Felasife"sini çürütmek için-
"Tehafütü't-Tehafüt"te yazdı.

Gazali

İbn-i Rüşd

Tehafütü'l-Felasife

Filozofların Tutarsızlığı

Tehafütü't-Tehafüt

Tutarsızlığın tutarsızlığı

- ◆ "El Külliyyat" Optik ve tıp alanındaki eseridir.
- ◆ O'na göre kadınların devlet ve toplum hayatından dışlanmasıyla yoksulluk ve kötülükler oluştu
- ◆ Batı'da "Averroes" ve "Kommandatör" adlarıyla tanındı
- ◆ Düşünceleri XIII. yüzyılda akılcı felsefe akımına dönüştü.
- ◆ Avrupa, Rönesansın ilk anlarını -skolastik felsefeye karşı olan- Latin İbn-i Rüşdçülüğü akımıyla yaşadı.

İmam Gazali (1058-1111)

- ◆ Akıl dine karşı olamaz, gerçeğe imanla ulaşılır

- ◆ Aklı öne alan Aristo, Farabi, İbn-i Sina gibi filozofları "Tehafütü'l-Felasife" eserinde eleştirdi.
- ◆ Nizamiye Medresesinde müderrislik yaptı. /Nizamiye Medresesi'nin İlk Müderrisi
- ◆ Ahlakî öğütler verdi.
- ◆ iyilik ve kötülük fiilleri, niyetlere göredir.
- ◆ "İhyâü'l-Ulûmî'd-Din" e göre -Din İlimlerinin Yeniden Yapılanması- Kur'an ve sünnete uygun yaşanmalıdır.

Diğer Felsefi Ekoller

Cebriyye Ekolü

- Ağacın büyümesi veya güneşin batması gibi insan fiilleri mecburidir
- Eylemleri yapan ve yaptıran Allah'tır.

Kaderiyye Ekolü

- Fiileri Allah yaratmaz... kararı veren ve uygulayan insandır
- Hz. Muhammed'in hadisine ithafen

"İçtihat edip isabet eden iki, içtihat edip yanılan bir sevap kazanır." yorumunu yaptılar.

İçtihat: Zor bir iş için, bütün gücünü sarf etmek

Fıkıh Ekolleri

- Fıkıh ekollerinde Ebu Hanife, imam Malik, imam şafii ve imam Ahmed bin Hanbel içtihatlarıyla mezhep kurucularıdır.
- İslam temelinde görüş birliğindeler ancak ibadet şekilleri, sorun çözümlerinde farklı görüşte oldular.

Tasavvuf Ekolleri

- Temelde Allah sevgisi, ruh temizliği ve güzel ahlak gibi ortak ilkeler etrafında birleşti.

İSLAM ÂLİMLERİNİN VE MÜSLÜMANLARIN AVRUPA'YA ETKİLERİ

- Avrupalılar, XI. yüzyıl sonları İslamın ilim ve fenninden yararlanmaya başladı.

Rahip Raymond ilk adımı atarak, Tuleytula'nın 1085'te Hristiyanlara geçmesiyle Avrupa'nın ilk Doğu ilimleri okulunu açtı.

Tercüme evi kurup İslam âlimlerinin eserlerini Latinceye çevirtti.

- Avrupa, İslam filozofları sayesinde Rönesans ve Reform'a doğru ilerledi.

İtalya'da İslam medreselerini taklit eden üniversiteler kuruldu.

- Sicilya kralının 1224'te Napoli'de açtığı üniversitede Arapçadan Latinceye tercüme yapıldı.

Bunu Bologna, Montpellier ve Paris Üniversiteleri takip etti.

Batı üniversitelerinde ders kitabı olarak okutuldu.

İbn-i Sina / El Kanun Fi't-Tıp

- Ebu Bekir el-Razi eserleri Latinceye çevrildi.

Latinceye tercüme edilen eserlerinden birinde hastasını muayene ederken (temsilî)

Avrupalılar için hastalıkların nedeni **Şeytan**'dı

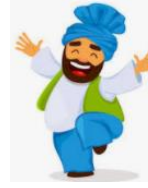

Şifayı da **rahibin duasına** bağladılar

- İslami eserlerle **bilimsel teşhis ve tedavi yöntemi** kullandılar.
- **Sıfır kullanımını Müslümanlardan** öğrendiler.

Sıfırın Mucidi

Hintliler rakamları yazarken sıfır yerine boşluk kullandı

Harezmi işlemlerde karışıklığa yol açan bu boşluğa bir sembol koyarak onu **görünür** yaptı.

- Bulduğu yeni sembole içi boş anlamına gelen "es-sıfır" adını verdi.

Dokuz rakam ve bu yeni sembol ile tüm işlemleri yapmanın mümkün olduğunu söyledi.

- Böylece Harezmi sıfırın gerçek mucidi oldu.

serkancatarih

- ✓ Matematikte problem çözme kuralları anlamında **algoritma terimi** Harezmi adının Latince söylenişi olan **algorizm** sözcüğünden türetili.
- ✓ İspanyolcada basamak anlamına gelen **guarismo** teriminin kökeni **Harezmi** adına dayanır.

İtalyan matematikçi **Leonardo Fibonacci**

Müslüman bir hocadan aldığı derslerle 1202'de yazdığı "**Liber Abaci**" da Arap-Hint sayıları olarak bilinen onluk sayı sistemini Avrupalılara öğretti.

Böylece Avrupalılar günlük hayatta **matematiksel işlemleri** kolayca yapabildi.

İSLAM MEDENİYETİNDE SANAT

"Allah güzeldir, güzeli sever."

"Allah en büyük sanatkâr"

- Kuran-ı Kerim-

- ❑ Müslümanlar kendilerini ve çevrelerini güzelleştirmeye çalıştılar.
- ❑ Fethedilen ülkelerde İslam öncesi eserleri gölgede bırakmaya çalıştılar.

👉 İleri giden sanat dalı mimari oldu.

- ❑ Cami mimarisinin gelişmesinde cemaatle namaz etkili oldu.
- ❑ İlim ve eğitimle medrese mimarisi gelişti.
- ❑ Sağlık ve temizlik önemi ile çeşmeler, hamamlar, su kemerleri ve darüşşifaların inşası gelişti.

👉 Şam, Bağdat, Kahire, Kurtuba ve Gırnata'da camiler, saraylar, kervansaraylar başkentleri süsledi.

Endülü's'te bulunan İslam eserlerinden Kurtuba Ulu Camii'nin içinden bir görünüş

- ❑ İbadet mekânları nakışlarla süslendi.

Resim yerine

minyatür sanatı gelişti.

Süsleme sanatı ile hüs-n-ü hat (güzel yazı sanatı) oluştu.

Camiler ve mimari eserlerin duvarları ayet ve hadislerle süslendi.

El yazması kitaplar yazıldı

Tezhip ve ebru sanatları gelişti.

- ❑ Fethedilen yerler ile komşu ülkelerdeki sanat birikimlerinden yararlandılar.

Kümbet

Türbe

mimarisi gelişti

serkancatarih

Yerel sanat anlayışlarının etkisiyle

Samarra Ulu Cami minaresi spiral

K.Afrika Kayrevan Cami minaresi Kalın ve dört köşeli

Antalya Alaaddin Keykubat Cami minaresi Yivli

inşaa edildi

Türklerin İslamiyet'i kabulüyle İslam

Mimari, **ağaç oymacılığı**, **taş işçiliği**, **çinçilik** ve **musikide** hayranlık uyandırıcı eserler verdiler.

Hat sanatını ileriye taşıdılar.

"Kur'an Mekke'de indi,
Kahire'de okundu,
İstanbul'da yazıldı."

serkancatarih

serkancatarih.com

[serkancatarih](https://www.instagram.com/serkancatarih)

[serkancatarih](https://www.youtube.com/serkancatarih)

iyiler mutlaka kazanır...

